

dr hab. Piotr Welk
Akademia Sztuk Pięknych
w Warszawie

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Urszuli Dulewicz sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych - sztuki piękne, wszczętym przez Wydział Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Urszula Dulewicz jest absolwentką Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, gdzie w roku 2006 obroniła dyplom z wyróżnieniem. Równolegle studiowała także w Akademii der Bildende Künste Stuttgart oraz w Hochschule für Gestaltung und Kunst Basel (Szwajcaria, program Erasmus). W latach 2006 – 2008 kontynuowała naukę w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L. Schillera w Łodzi na studiach podyplomowych w Wyższym Studium Organizacji Produkcji Mediów Cyfrowych. W latach 2011 – 2014 studiowała germanistykę na studiach licencjackich na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego. W 2014 roku podjęła na Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, Międzywydziałowe Środowiskowe Studia Doktoranckie na Wydziale Rzeźby i Intermediów.

Jest finalistką II Triennale Sztuki Pomorskiej (Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie, 2016 r.), Gdańskiego Biennale Sztuki (Gdańska Galeria Miejska, 2012 r.), VII Triennale Polskiego Rysunku Współczesnego (Muzeum Kresów w Lubaczowie, 2012r.) oraz licznych międzynarodowych konkursów związanych głównie z tkaniną artystyczną. Na swoim koncie ma 15 wystaw indywidualnych, udział w ponad 50 wystawach zbiorowych oraz doświadczenia kuratorskie.

Wszystkie powyższe osiągnięcia bardzo starannie udokumentowane zostały w dołączonych do pracy doktorskiej materiałach (obszerna dokumentacja działalności artystycznej wraz z portfolio) i jest dowodem ogromnej aktywności artystycznej i naukowej doktorantki.

Dysertacja doktorska będąca przedmiotem tej recenzji nosi tytuł: „Potencja męskości”. Składa się z czterech rozdziałów poświęconych problematyce męskości rozpatrywanej od strony językoznawstwa, socjologii, pokazanie prób definicji męskości w sztukach wizualnych oraz wyjaśnienia zawartego w tytule pojęcia.

Stereotypowe rozumienie pojęcia męskości jest ściśle związane z cechami fizycznymi i kulturową rolą mężczyzny. Badanie stereotypów można przeprowadzić analizując je

w kilku płaszczyznach. Pani Urszula Dulewicz w swojej pracy dokonuje, w moim przekonaniu, takiej właśnie próby. Rozpoczyna swoją pracę od badania, którego celem jest poszukiwanie w języku związków frazeologicznych i definicji opisujących omawiane zagadnienie. Przytacza i odmienia na różne sposoby wyrazy pokrewne dla słowa męskość, by następnie zająć się semantyczną stroną powiązań pomiędzy tymi wyrazami.

Kolejny rozdział pracy doktorskiej autorka poświęca zagadnieniom z zakresu socjologii i przybliża stan badań tej dziedziny nauki w kontekście problematyki męskości. Najistotniejsze w tej części jest przekonanie socjologów, że tego typu pojęcia są tak mocno zakorzenione w kulturze i społeczeństwie, że ulegają zmianom i modyfikacjom wraz z całym ich otoczeniem. Jesteśmy więc współuczestnikami tych zmian i na naszych oczach cały czas następuje powolne redefiniowanie znaczeń, a pojęcia takie jak męskość stały się przedmiotem badań akademickich. Oczywiście każda z nauk, będzie inaczej definiować owo pojęcie, czym innym będzie ono dla nauk medycznych a zupełnie czym innym dla językoznawcy, a dla sztuk wizualnych ta niejednoznaczność i niemożność zdefiniowania znaczeń będzie atrakcyjnym wyzwaniem. Dlatego w trzecim rozdziale swojej pracy autorka przywołuje kilkanaście przykładów realizacji artystycznych, których powodem powstania było szeroko rozumiane definiowanie pojęcia męskości. Klucz, według którego autorka dokonuje wyboru, bliższy jest metodologii badań językoznawczych i socjologicznych opisanych we wcześniejszych rozdziałach pracy. I tak do analizy zostały wybrane prace mówiące o cechach i pojęciach związanych z wyobrażeniami męskości takich jak: dominacja, władza i autorytet, król i wódz, rycerz, żołnierz i wojsko, polityka, bohaterstwo i heroizm, czy postać Chrystusa. Powołuje się przy tym na ważnych dla siebie artystów takich jak: Artur Żmijewski, Mirosław Bałka, Marian Czapła, Tadeusz Boruta, Dorota Nieznalska, Zbigniew Libera, Katarzyna Kozyra i kilku innych.

Ostatni rozdział poświęca omówieniu genezy swojej pracy praktycznej. Omawia po kolei tematy podjęte we wcześniejszych swoich realizacjach, aż do ostatniej, czyli praktycznej części pracy doktorskiej. Składa się ona z kilku elementów: ankiet przygotowanych na potrzeby części badawczej, pracy multimedialnej i rzeźbiarskiej oraz rejestracji dźwiękowej zrealizowanej podczas spotkania zaproszonych do projektu mężczyzn. Siedmiu zaproszonych przedstawicieli płci męskiej uczestniczyło w spotkaniu mającym na celu stworzenie „rankingu męskości”. Spotkanie to nie było w żaden sposób reżyserowane, ani sterowane. Pozwoliło doktorantce zarejestrować rozmowy uczestników, którzy nie znali się wcześniej, ale znając cel spotkania mogli swobodnie wymieniać swoje spostrzeżenia.

Ankiety, jak i zarejestrowane wypowiedzi mężczyzn, są raczej potwierdzeniem wszystkich stereotypów jakie w świadomości każdego z nas istnieją, kiedy próbujemy określić, czym jest męskość lub jakim cechem trzeba sprostać, by być określanym jako mężczyzna. Moim zdaniem na szczególną uwagę zasługuje ostateczne przedstawienie pracy, gdzie 6 realistycznych, naturalnej wielkości odlewów męskich postaci, posiadających naturalistyczną malaturę, stoi po środku sali z nałożonymi na głowy kartonowymi maskami zwierząt. Są to takie zwierzęta jak: wilk, byk, dzik, lew, niedźwiedź, kogut. Widzimy sześć typów męskiej budowy fizycznej, bezosobowe a symboliczne maski zwierząt podkreślają jeszcze bardziej stereotypowość naszego postrzegania. Tym bardziej, że kusi możliwość swobodnej zmiany tych zwierzęcych głów pomiędzy figurami. Tłem dla całości projektu jest projekcja, lustrzanie odzwierciedlająca przestrzeń pomieszczenia, z tym, że zamiast figur, widać żywe i nagie kobiece sylwetki, których głowy zastępują te same zwierzęce maski. Ciekawe w tym jest to, że tak jak w przypadku innych wcześniej przytaczanych badań, nie ma problemu w określeniu fizycznych cech, które stanowią o przynależności do płci, ale już psychologiczne cechy nadawane przez kartonowe zwierzęce głowy, zacierają granice i niszczą klarowność i jednoznaczność określeń. Przestrzeń całej ekspozycji uzupełnia warstwa dźwiękowa, będąca odtworzeniem wielokanałowym zarejestrowanych rozmów zaproszonych do projektu mężczyzn. Całość buduje spójną i konsekwentnie zagospodarowaną przestrzeń. Pozwala odkrywać przechowywane przez nas w świadomości obrazy, jakie dają nam nasze kulturowe i środowiskowe doświadczenia związane z pojmowaniem męskości.

W swojej pracy pani magister Urszula Dulewicz wydobywa ten stereotypowy obraz tkwiący w naszej świadomości, posługując się metodologią nauk humanistycznych. Następnie przenosi ten obraz w przestrzeń galerii. Bajkową symbolikę zwierząt wykorzystuje do opisywania właściwych ludziom cech. Obrazowa forma uniwersalizuje znaczenia i konteksty, staje się wizualnym narzędziem językowym, dzięki któremu opisuje to, co inaczej nie daje się opisać lub wymaga zbyt wielu słów, by wyjaśnić wszystkie zawiłości. Dla mnie praca praktyczna Pani magister Urszuli Dulewicz to świetne rozwinięcie jej dotychczasowych osiągnięć. Całość konsekwentnie przeprowadzonego wywodu, zakończonego próbą wykorzystania narzędzi wizualnych i artystycznych na równi z innymi naukowymi metodami badawczymi, są dowodem, że potrafi ona wykorzystywać wszystko to, co zdobyła w toku swojej edukacji. Język wizualny jest dla niej równie cennym narzędziem do badań, co i do przekazywania wartości artystycznych.

Autorka w żadnym momencie nie decyduje o tym co jest męskie, raczej komentuje w swojej pracy to, co w obecnym świecie dzieje się w obrębie definicji roli mężczyzny i oczekiwań wobec niego.

Mówimy, że technologia, postęp nas zmienia, że mamy więcej narzędzi pozwalających nam w dowolny sposób kształtować świat, a okazuje się, że zapominamy przyglądać się samym sobie. Ulegamy ciągłym modyfikacjom, przystosowujemy się do świata. Ta transformacja odnośnie męskości trwa już od ponad 200 lat, od początku epoki industrializacji, kiedy to zaczęła się zmieniać rola mężczyzny. Długo była ona bardzo jasno określona, łatwa do zdefiniowania, odpowiednia do czasów. Kiedy te wcześniej jasno określone role zaczęły tracić na ważności, następowało powolne przystosowywanie się do nowych. To cały czas się odbywa i jest istotną częścią zmieniającego się wciąż świata. Czyż rolą artysty, badacza i człowieka świadomego nie jest przyglądanie się światu i głęboka refleksja nad nim w różnych aspektach?

Biorąc pod uwagę całość przedstawionej pracy, jestem przekonany o jej ważności i wartości zarówno naukowej jak i artystycznej. Z pełnym przekonaniem wyrażam opinię, że zaprezentowana praca jest znacząca dla rozwoju dyscypliny artystycznej oraz dziedziny plastycznej, spełnia wszystkie warunki stawiane pracom doktorskim określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie przez **Radę Wydziału Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku Pani magister Urszuli Dulewicz** do dalszego postępowania o nadanie stopnia doktora sztuk plastycznych w dyscyplinie – sztuki piękne.

Dr hab. Piotr Welk